

CAPUT XXXV.

UTRUM ANGELUS NECESSARIO SEMPER SIT IN ALIQUO ACTU SECUNDO INTELLIGENDI.

1. *Cur sit in Deo non posse cessare ab actu cognoscendi, non sit vero in Angelo. — Duplex difficultas in quaestione titulo proposita. —* Diximus, Angelum non solum non semper esse in actu secundo maximo, ut sic dicam, seu adaequato toti extensioni sui objecti, verum etiam neque esse posse. E contrario vero manifestum est posse esse in aliquo actu inadaequato, et quasi partiali respectu adaequati objecti, quia potest actu intelligere: et similiter est evidens non semper determinari ad unicum et eundem actum particularem, sicut determinatur intellectus divinus ad unam perpetuam intellectionem, quia in Deo illa determinatio ad perfectionem pertinet, et quia est adaequata intellectui divino, et omni objecto intelligibili ab ipso, et quia non distinguitur ab ejus substantia, et quia est in se omnino immutabilis. In Angelo autem, supposita limitatione ejus in intelligendo, esset magna imperfectio esse semper ac necessario in ejusdem objecti consideratione, et nunquam posse ad alia consideranda applicari, et ab uno alium actum mutari per tempus (ut Augustinus loquitur). Duplex ergo superest difficultas: una est an habeat aliquem singularem actum, in quo ex necessitate semper perseveret: alia est an saltem sit semper, ac necessario in aliquo actu, confuse loquendo, licet determinatio ad hunc, vel illum, vel mutatio ad hoc in illum, sit libera. De priori in praesenti capite de posteriori in sequenti agendum.

2. *Tractatur prima difficultas. — Prima opinio affirmans communis est quam indicat D. Thomas. —* Circa primum difficultas praecipua est de actu, quo Angelus cognoscit seipsum per substantiam suam, an ex necessitate naturae Angelus seipsum inducatur, vel possit pro sua libertate sui etiam actualem intellectionem suspendere. In quo puncto communis sententia est, hunc actum esse naturalem Angelo, ita ut non sit in potestate ejus suspendere illum. Hanc sententiam insinuat D. Thomas, 4 part., quaest. 56, art. 1, ad 3, quatenus indicat intellectum angelicum non esse in potentia ad cognitionem sui. Item, lib. 2, contr. Gentes, cap. 97, ubi docet Angelum semper, et ex necessitate actu intelligere, non tamen dicit semper intelligere se, nec dicit semper intel-

ligere idem objectum, aut per eundem actum. Et quamvis dicat *Angeli operationem esse continuam*, non loquitur de continuatione propria, qualis est quantitatis, sed ut opponitur cessationi ab operando unde posset illa continuitas esse, vel in eodem actu, vel in continuo transitu ab uno actu in alium sine interruptione per suspensionem omnis actus. Tamen in quaestione octava de Veritate, art. 6, ad 7, expresse dicit intellectum Angeli non esse in potentia respectu essentiae suae, sed semper in actu, respectu vero aliorum intelligibilium posse esse in potentia. Unde evidenter loquitur de potentia ad actum secundum, quia respectu actus primi non est Angelus in potentia, etiam in ordine ad alia intelligibilia objecta. In art. autem 14, ad 6, expresse dicit, *quod mens Angeli semper se actualiter intelligit*. Unde 1 part., quaest. 58, art. 1, solum indefinite dixit, posse Angelum quoad actum secundum esse in potentia quoad ea, quae naturaliter cognoscit, non vero dixit, *quoad omnia*, unde subdit, *non omnia quae naturaliter cognoscit semper actu considerat*, non vero dixit, *nihil eorum*, vel quid simile. Imo in solutione ad tertium ait. *Nec intellectus Angeli sic est in potentia, quod si absque actu*, et in 2, dist. 11, quaest. 2, seu 1 secundae partis, art. 3, ad 4, ait Angelum semper esse in consideratione sui ipsius.

3. Atque sententiam hanc sequuntur Capreolus, 2, dist. 3, quaest. 2, art. 3, ad 2, Aureolus contra 9 conclus., et ad 6, contra eandem conclusionem, positum prius secundo loco post argumenta Gregorii, Cajetanus, dicta quaest. 58, art. 2, Ferrariensis, dicto cap. 97, Durandus, dist. 3, quaest. 8, num. 6, sed ille idem de aliis objectis asserit. Consentiant etiam Hervæus 2, dist. 3, quaest. 4, ad 1, Aegidius ibi, 2 part. distinctionis, quaest. 2, art. 1, dub. 1, ad 2. Dicit autem ibi, posse Angelum intentius et remissius se intelligere, nunquam tamen omnino a sui cognitione cessare. Fundamenta hujus sententiae varia sunt. Primum, quia illa cognitio est perfectio Angeli, et non impedit alias, ergo non est cur Angelus ab illa cessare velit, ergo nunquam cessat. Secundum, quia aliter posset Angelus cessare ab omni actu secundo vitali. Consequens autem videtur inconueniens, ergo. Sequela probatur, quia si potest cessare a cognitione sui, ergo a qualibet alia. Minor vero probatur, quia nullum vivens cessat omnino ab operatione vitae, sed aliquam habet omnino naturalem, ergo et vivens intellectuale, cum sit perfectius, debet habere

aliquam vitae operationem, a qua nunquam cesset, ergo maxime cognitionem sui. Tertio quia Angelus intelligit se per suam essentiam, quam semper habet praesentem, semper quae illa informatur in esse intelligibili, ergo semper etiam se intelligit.

4. *Secunda opinio Vasquii contra praecedentem. —* Contra hanc sententiam tacite opinatur Vasquez, 1 part., disput. 219, cap. 3, ubi fatetur nullum esse theologum, qui asseruerit Angelum posse a cognitione sui cessare, ipse tamen ait satis probari non posse ipsum ex necessitate in illo actu durare, solvitque dicta fundamenta, et obiter impugnat illam. Primo quia nihil est quod necessario moveat Angelum ad sui cognitionem, ergo libere poterit ab illa cessare. Nec obstat quod in prima ratione objiciebatur, quod cognitione sui non impeditur Angelus ab aliis cognitionibus. Tum quia etiamsi non impediatur, potest cessare pro sua libertate, tum etiam quia fortasse impeditur, quia non potest dum se considerat tot alia objecta considerare, quot posset si a sui cognitione cessaret. Secundo in natura pure intellectuali, quia perfecta est, omnis operatio vitae est ei voluntaria, et hoc pertinet ad perfectionem ejus, ergo non est mirum, quod pro sua voluntate possit ab omni operatione vitae cessare. Et ita solvitur secundum fundamentum contrarium. Unde objicit tertio, quia etiam videtur argumentum illud falsum sumere. Quia licet viventia vegetabilia, et sensibilia quoad actionem mere naturalem cessare non possint, animalia cessant ab omni operatione sensus, et homo ab omni operatione intellectus, ergo etiam Angelus cessare poterit. Quarto quia posset Angelus semper esse in actuali operatione vitae, etiamsi cessaret a cognitione sui, nam posset cessare a quolibet actu designato, licet confuse, seu collective, non possit ab omni actu cessare. Quinto, ultima ratio prioris sententiae videtur esse parvi momenti, quia licet Angelus cognoscat se per suam essentiam, essentia non est intellectio sui, sed per modum speciei, unde sicut potest Angelus cessare ab usu aliarum specierum, licet illas a principio habeat, ita et ab usu essentiae per modum speciei cessare poterit. Et ad eum modum videtur de hac sententia haesitasse aut dubius fuisse Gregorius, distinct. 11, quaest. 2, ubi in ultimis verbis quaestione indecisum relinquit, an possit Angelus per suam libertatem simpliciter se omni intellectione privare.

5. *Prima conclusio. — Angelus non potest cessare ab omni actu cognitionis. —* Sed nihil-

ominus censeo imprimis, non posse Angelum se omni intellectione privare, seu omnem actum intellectus suspendere, hoc enim in idem recidit: quia sine actu intellectus non durat actus voluntatis, praeter quos nullus est actus vitae in Angelis. Hoc probat D. Thomas, dicto lib. 2, contra Gentiles, quatuor rationibus, ex quibus una efficax elici potest. Nimirum, quod esse semper in actu secundo est perfectio simpliciter simplex, quam habet Deus per essentiam, et participant suo modo corpora caelestia et alia inferiora viventia, quantum capacia sunt, ergo verisimillimum est, creaturas intellectuales perfectionem hanc natura sua postulare, et quoad earentiam talis perfectionis non subdi voluntati suae, aut libertati. Et in hoc sensu est satis efficax ratio, quae ex primo et secundo fundamento primae sententiae confici potest. Nam utrumque ad hoc tendit, ut magis in discursu explicabitur.

6. Secundo possumus ad idem argumentari; quia ut Angelus suspendat omnem actum intellectus, opus est, ut voluntarie id faciat, sed non potest voluntarie id facere, ergo absolute non potest. Major probatur, quia postquam Angelus actum intellectus habet, ut in eo permaneat, non est necessaria actualis voluntas, sed sufficit, ut contraria non adsit, quia voluntas solum fuit necessaria, ut applicans intellectum: postquam autem applicatus est, ipse solus per speciem, quam in se habet, elicit actum, ergo in eo semper durabit, si voluntate non avocetur. Probatur consequentia, quia intellectus de se est potentia naturalis, et ideo non potest se solo, et quasi ab intrinseco suspendere actum, ergo nisi intercedat voluntas revocans, semper durabit in illo actu. Suppono enim in Angelo non esse alia naturalia impedimenta, quae attentionem interrumpere possint, ut in nobis inveniuntur. Ergo si in intellectu Angeli datur suspensio ab omni actu, debet esse ex imperio voluntatis. Probatur ergo minor, scilicet hoc involvere repugnantiam, quia illa voluntas debet esse actus positivus, ergo ille supponit actum intellectus, sed non potest voluntas eodem actu velle suspendere actum intellectus, in quo ipse actus voluntatis fundatur, ergo non potest simpliciter velle omnem actum intellectus suspendere. Minor probatur, quia intellectus Angeli obedit voluntati ad nutum, quia non impeditur ex importunis phantasmatis, sicut noster, et ideo in eodem instanti, in quo voluntas vult, ut intellectus habeat aliquem actum, intellectus illum habet, suppono enim voluntatem

esse efficacem, et consequenter esse de actu, qui sit in potestate intellectus: et eadem ratione e converso si per voluntatem vult efficaciter, ut intellectus non operetur, ab operatione cessat, cum tamen pro illo eodem instanti ab illo actu voluntatis cessare non possit: ergo repugnantia est ut efficaciter velit cessare ab omni actu intellectus: quia et cessabit in eodem instanti propter efficaciam voluntatis, et non cessabit, quia cum tunc sit volitio, non potest esse sine cogitatione.

7. *Effugium.*—*Destruitur.*—*Homines an possint cessare ab omni actu intellectus.*—Dicitur forte, posse velle efficaciter cessare ab omni actu immediate post hoc, et ita etiam ab illa voluntate actuali cessare. Sed contra, quia quod non operatur voluntas actualis efficax, quando actus adest, operari non poterit immediate, postquam actus voluntatis cessavit, quia quod non est, jam non movet, nec impedit, maxime cum virtutem non relinquit. Et ita mihi probabilissimum est, homines non posse illo modo per directam voluntatem ab omni cogitatione intellectus cessare, sed si interdum cessant omnino esse, quia phantasia nec a sensibus externis, nec ab internis imaginibus excitatur, nec disposita est ad cooperandum intellectui. Unde etiam in Angelo idem est mihi valde probabile propter rationem factam, etiam aliter in singulis actibus haberet libertatem quoad exercitium: ut magis in sequenti puncto explicabitur. Tertio videtur specialiter repugnare Angelo illa totalis suspensio cogitationis, quia tunc impossibile ipsi esset ad cogitandum redire ab intrinseco, quod perfectioni Angeli valde repugnare videtur, ut jam videtur.

8. *Secunda conclusio.*—*Angelus cessare nequit a sui cognitione.*—Hinc ergo ulterius dico, non posse Angelum in particulari suspendere sui ipsius considerationem, et intellectionem. Hanc sententiam præter auctoritatem theologorum, mihi maxime persuadeo ratione proxime tacta. Quia si a sui cognitione cessaret, postea non posset libere se ad aliquid cogitandum applicare. Consequens est valde absurdum, ergo. Sequela probatur, quia vel Angelus cessando a sui cognitione cessat simul ab omni alia cogitatione, vel in aliqua permanet. Si primum dicatur, consequenter etiam dicendum est, cessare ab omni voluntatis actu, quia nihil volitum quin præcognitum. Unde igitur postea incipiet aliquid per intellectum, vel voluntatem operari, non quidem a voluntate, quia necesse est, ut intellectus

præeat: si autem ab intellectu, ergo non libere, nec a se, quia intellectus tunc solum libere exercet actum, quando a voluntate movetur. Si vero dicatur secundum, scilicet, licet cesset Angelus a cognitione sui, non cessare ab omni actu, sed per aliquam speciem operari: redit idem argumentum, quoad omnia alia, quæ actu non considerat, quomodo enim voluntarie ad illa omnia, vel ad hoc, aut illud considerandum se applicabit, cum non habeat actum intellectus, in quo talem voluntatem fundare possit. Nam illa sola cogitatio, in qua perseverat, non proponit alia objecta non considerata, aut actus qui circa illa versari possunt, quia nec est directa cogitatio illorum objectorum, neque reflexa de possibili cogitatione illorum, ergo illa cogitatio non sufficit, ut Angelus possit se libere applicare ad alia objecta consideranda, ergo saltem ad hunc finem necessarium est, ut Angelus in sui consideratione semper immobilis permaneat, ut illa cognitio sui possit esse aliarum fundamentum quoad liberum earum exercitium.

9. *Evasio Ferrariensis.*—*Ex Augustino rejicitur.*—Ad rationem hanc responderi potest cum Ferrariensi 2, contr. Gent., cap. 101, dub. 1, ad 2, in fine, non esse necessarium ad omnem volitionem, ut præcedat actualis cognitio, sed habitualement sufficere, et ideo, ut Angelus velit uti una earum specierum, quas habet, habitualement notitiam, quam per ipsam speciem habet, sine actuali sufficere cum libertate intelligentis. Sed hoc repugnat omni rationi, quia principium Augustini 10, de Trinitat., capit. 1, voluntatem non ferri in incognitum, de actuali cognitione intelligitur, et eandem rationem habet in omni volitione. Nam habitualement scientia, vel species si actu non proponit objectum, non potest excitare vel movere voluntatem, ut per se notum est, et in tractatu de Anima latius dicitur.

10. *Alia Gregorii evasio.*—*Ejus prima suasio.*—Aliter respondet Gregorius 2, disput. 11, quæst. 1, ad 1, principale contr. 2 conclusionem, dicens, non esse necessarium, ut ad omnem notitiam libere elicitam, præcedat volitio elicita. Quod declarare, et suadere conatur satis obscuro discursu, de notitia directa, et reflexa, quia homo interdum cognoscit aliquod objectum directum, priusquam cognoscat reflexe se illud cognoscere, et postea libere incipit habere actum illum reflexum, de quo cogitatio non præcessit, et consequenter nec volitio, ergo illa notitia reflexa libere sit, sine præcedenti volitione. Alias procedendum

esset in infinitum in notitiis, si ante quamlibet deberet volitio præcedere. Et prius in solutione secundæ objectionis factæ contra 2 conclusionem, insinuat aliam rationem. Quia ut Angelus cesset ab actu intellectus, non est necesse, ut volitio præcedat, sed satis est ut perseveret non volendo, ergo similiter, ut incipiat intelligere, non est semper necessarium, ut volitio præcedat.

11. *Impugnatur.*—Hæc vero responsio sustineri nullo modo potest, quia non potest esse actus liber, nisi vel per libertatem formalem potentiæ elicentis, vel per libertatem alterius potentiæ moventis, seu per denominationem ab actu ejus. Sed actus ab intellectu elicited non potest esse liber per libertatem formalem potentiæ elicentis, quia intellectus non est potentia formaliter libera, ergo, ut sit liber, opus est, ut libertatem participet per motionem, et denominationem potentiæ moventis, sed hæc potentia movens intellectum non potest esse nisi voluntas, nec voluntas potest libere movere intellectum, nisi per volitionem, quæ actum intellectus præcedat, ergo ut notitia, seu actus intellectus libere elicatur, necessarium est, ut volitio libere elicita præcedat, a qua intellectio libera denominetur. Hæc est moralis demonstratio, suppositis principiis in antecedenti assumptis, quæ ex Metaphysica, ut certa suppono, et in tractatu tertio ostendemus, intellectum non esse potentiam formaliter liberam, sed solam voluntatem, quod est præcipuum fundamentum, quoposito, falsitas propositionis a Gregorio assumptæ evidentem convincitur. Et confirmatur, quia cum Angelus utitur determinata specie, non casu id facit, nec ex determinatione necessaria, ergo opus est, ut id faciat ex propria intentione, quæ actus est voluntatis, et volitio quædam.

12. *Ad primam Gregorii suasionem in numero decimo.*—*Uno e duobus modis libera cogitatio incipit.*—*Primus modus.*—Ad priorem vero Gregorii suasionem, quæ assumit posse hominem habere notitiam directam alicujus objecti, sine notitia reflexa prioris notitiæ directæ, et postea posse libere habere hujusmodi notitiam reflexam sine prævia volitione, negatur assumptum quoad hanc posteriorem partem, quæ coincidit cum conclusione probanda. Unde dico, vel notitiam reflexam non incipere libere, quando postea fit, vel si incipiat libere, volitionem liberam præcedere, a qua imperetur. Neque sequi processum in infinitum, quia tandem sistendum erit in aliqua

cogitatione non libera. Declaratur breviter in nobis, quia sæpe habemus primam notitiam directam sine motione voluntatis, ac subinde non libere, ut in cogitationibus primis, quibus involuntarie prævenimur, et cogitamus de re aliqua, non advertendo quid cogitemus, ac subinde nec cogitationem directe volendo; et tunc cogitatio est naturalis, et non libera, solique motus primo primus appellari: tunc ergo nobis impossibile est habere libere notitiam reflexam, id est, advertere ad cogitationem, quam habemus, nisi præcedat aliqua excitatio a Deo, Angelo, vel alio objecto, seu phantasmate proveniens, quæ nos aliquo modo faciat advertere, et tunc nec prima cogitatio, neque advertentia, seu notitia reflexa est libera, donec voluntas aliquo modo interveniat, et consentiat: vel directe, vel saltem indirecte non cohibendo cogitationem, cum jam possit. Nam licet ad inchoandum libere actum intellectus, voluntatis positivus actus applicans intellectum necessarius sit: tamen postquam intellectus naturaliter inchoavit actum, ut libere in eo duret, satis est quod voluntas libere non cohibeat cogitationem, vel divertat intellectum ad alia, cum jam id fuerat in potestate ejus, mediante notitia reflexa, ut explicavi. Hoc autem totum non habet locum in Angelis, quia non habent illos motus naturales intellectus, ut jam dicam.

13. *Secundus modus.*—Alio vero modo contingit etiam in nobis, cogitationem directam alicujus objecti a principio esse liberam, quia præcedit voluntas libera cogitandi de illa re: tunc autem necessario præcedit notitia reflexa de cogitatione directa, non ut facta, quia nondum supponitur: sed ut possibili, et convenienti, vel delectabili, aut honesta, et in hac cogitatione cogitationis fundatur altera voluntas cogitandi directe de tali re, illa vero prior cogitatio reflexa non erit libera, sed ab extrinseco proveniens, et ita nunquam est cogitatio libera sine prævia voluntate, nec proceditur in infinitum, quia sistitur in aliqua cogitatione non libera. Et hoc etiam cum proportionem in Angelis est necessarium ad hoc dicimus necessariam esse cogitationem naturalem de seipso.

14. *Ad secundam Gregorii suasionem in eodem numero decimo.*—Et hinc soluta manet altera ratio Gregorii, quia longe diversa ratio est de continuatione actus, vel de inceptio. Quia actus liber non potest incipere sine motore libere movente: quando autem non est liber, ut elicited, sed tantum ut imperatus,

poterit durare sine actuali motione voluntatis, quia postquam factus est, jam non pendet in conservari a positiva motione voluntatis, sed sufficit ut ab illa non impediatur, seu interrumpatur. Verum est tamen, in eo casu continuationem cogitationis non esse liberam nova libertate directa, sed tantum libertate primæ motionis. Dico autem *directa*, quia si toto tempore, quo cogitatio durat, in potestate voluntatis sit cogitationem auferre, et debeat, ac non faciat, tunc continuatio ipsa est indirecte libera. Et pari ratione, ut carentia, cogitationis sit libera indirecte, sufficere poterit, quod voluntas libere non applicet intellectum: ut autem talis non applicatio sit libera, necesse est, ut cogitatio aliqua veluti reflexa de altera cogitatione directa præcedat, quamvis ista libera non sit. Sicut omissio orationis non potest esse libera, nisi prius oratio ipsa aliquo modo in mentem veniat, ut ex 1, 2, quæst. 6, manifestum est.

15. *Quo puncto intellectio cessare possit tum necessario, tum libere.* — At vero e contrario postquam intellectus aliquam cogitationem inchoavit, poterit quidem in nobis cessare naturaliter propter distractionem phantasæ, vel novam motionem sensuum: libere autem non poterit homo ab illa cogitatione cessare, nisi positivus actus voluntatis præcedat. Quia intellectus per se non potest influxum suum suspendere, cum liber non sit, ergo necesse est ut per imperium voluntatis id faciat, quod imperium in se, per actum positivum esse non potest: unde dum voluntas negative se habet, sive sine advertentia, sive cum illa, potius permittit, et definit intellectum, ut in cogitatione, quam inceperat, permaneat. Et ita in Angelis, ut ab actibus intellectus libere cessare valeant, necesse est præcedens volitio libera, quæ sine prævia cogitatione esse non potest, et illa cogitatio non potest esse semper libera, ne procedatur in infinitum: et ideo sistendum est in aliqua cogitatione naturali, quæ nulla alia præter cognitionem sui esse potest.

16. *Ex sententia Vasquii in Angelo omnes primæ cogitationes, præter sui cognitionem, sunt necessarie.* — Et immissæ a Deo. — Nihilominus pater Vasquez, disp. 221, cap. 4, cum contra Gregorium concedat, non posse cogitationem esse liberam sine prævia volitione, ne fateatur cogitationem de seipso in Angelo, esse naturalem, ac necessariam, negat cæteras cogitationes primas Angelorum esse liberas. Dicitque, quoties Angelus incipit uti nova specie sui intellectus, cogitando de re omnino

distincta ab illa, de qua antea cogitabat, intellectum ejus moveri naturaliter ab aliquo extrinseco motore, ac subinde a Deo ipso. Nam intellectus angelicus a nulla alia causa extrinseca creata moveri potest, ut ipse fatetur, non solum in cognitione rerum universalium, sed etiam in cognitione intuitiva singularium, imo etiam in cognitione, per quam alterum loquentem audit: quia nulla causa extrinseca potest aliquid physice agere in Angelum. Nec etiam ab intrinseco potest Angelus se applicare ad novam cogitationem, non enim naturaliter; quod enim principium talis motionis naturalis intrinsecum Angelo cogitari potest? nec etiam libere, quia ante primam cogitationem non potest usus libertatis præcedere, cum voluntas non feratur in incognitum, ergo necesse est ut illa cogitatio a Deo ipso veniat. Et hanc sententiam tribuit Capreolo 2, d. 3, q. 2, art. 3, ad 5, contr. 9 conclus., post Gregorii argumenta, et D. Thomæ 1, 2, q. 9, art. 4, et q. 109, art. 2, quatenus dicit, primam cognitionem esse ab auctore naturæ, ut late etiam exponit in quæst. 6, de Malo, articulo unico.

17. *Impugnatur proxima sententia.* — Sed hæc sententia nullo alio nititur fundamento, nisi quia modus salvandi libertatem Angeli in usu suarum specierum intelligibilium, ponendo, cognitionem sui ipsius, et specierum, quas in se habet, esse perpetuam, ac necessariam, non habet certitudinem, ac subinde non est firmum fundamentum. At vero illud ipsum fundamentum longe debilius est, magisque incertum. Nam in re, quæ non est, revelata, nec ex sensibilibus demonstrari potest, multo majus fundamentum auctoritatis, et rationis habemus ad asserendum semper, ac naturaliter se cognoscere, quam ad negandum, ergo pro nostra capacitate, illud judicari debet satis firmum fundamentum ad salvandam libertatem Angeli in cæteris cogitationibus, si commode potest. Addo etiam quando nullum aliud superesset fundamentum, hoc a posteriori debere existimari sufficiens, cum in illo nec repugnantia, nec difficultas magni momenti appareat. Probatur, quia ex contraria sententia sequitur Angelum nullam habere cogitationem liberam, quoad exercitium, id est, non posse se libere applicare ad hoc vel illud cogitandum: hoc autem incredibile apparet, ergo. Sequela admittitur in illa sententia, quoad omnes primas cogitationes Angeli, et hoc ipsum est satis difficile creditum, quia imperfectio magna, et limitatio Angelo tribuitur sine fundamento.

Verumtamen inde ulterius sequi videtur, omnes cogitationes Angeli esse ab extrinseco necessarias, nullamque esse posse liberam, quod incredibile est. Probo sequelam, quia omnis cogitatio Angeli saltem directa videtur esse prima. *Primam* enim hic appellamus illam, quæ non potest ex alia priori libere procedere; talis autem est omnis cogitatio Angeli juxta hanc sententiam, ergo omnis cogitatio est prima, ac subinde non libera.

18. *Progreditur impugnatio.* — Unde majorem supponimus ex ipsa verborum communi declaratione. Non enim vocatur hic prima cogitatio Angeli illa, quam a principio in sua creatione habuit, de qua est specialis ratio, ut infra tractando de peccato Angelorum dicemus: sed vocatur prima, quæ in unoquoque negotio prima est, vel quæ non excitatur ab alia cogitatione præcedente, sicut in nobis dicitur prima cogitatio; quæ in initio cujuscumque diei primo occurrit, vel quæ in nobis incipit, quando de re longe diversa, nullamque habente connexionem cum altera, cogitabamus. In hoc ergo sensu inferimus ex dicta sententia omnem cogitationem Angeli esse primam, ac subinde esse non liberam. Probatur ergo sequela, quia cum Angelus applicatur ad cogitationem alicujus rei, eo ipso simul cogitat de omni re, quæ cum objecto illius cogitationis habet necessariam connexionem, seu simul habet omnem cogitationem, quæ ex vi illius primæ cogitationis potest excitari, sive illa sit una cogitatio secundum rem, et plures tantum secundum rationem, sive sint plures secundum rem, et una per connexionem, et ordinem, utroque enim modo tota illa cogitatio per modum unius fit. Ergo si prima applicatio ad cogitandum est naturalis, tota cogitatio est naturalis propter necessariam connexionem, et sic tota est prima, quatenus una est. Consequentia est clara, et antecedens probatur, quia intellectus angelicus applicatus agit quantum potest, quia nihil est quod illum impediatur, vel detineat, ergo si applicatur ad cogitandum de aliquo objecto, statim cogitat de omni re, ad quam ex vi talis cogitationis potest excitari. Ergo nunquam potest libere se applicare ad aliquid novum cogitandum, præter illud quod a principio semel cogitavit ex vi applicationis cogitat de omnibus necessario concernentibus rem, de qua cogitare compulsus est, ergo illa cogitatio non potest illi deservire, ut se applicet voluntate sua ad cogitandum de aliis rebus, quia illæ aliæ res, neque directe, nec indirecte tunc offeruntur

menti, ut cogitabiles, ergo neque voluntas potest ad earum cogitationem intellectum movere.

19. Hoc autem concedendum non esse probatur primo, quia sic Angelus nunquam haberet cogitationem liberam quoad exercitium, et consequenter nec inconsideratio aliqua posset illi imputari, quia si considerare non est in potestate mea, neque inconsideratio mihi imputabitur. Consequens autem est contra theologos dicentes, Angelum ex inconsideratione peccare. Secundo inde sequeretur non esse in potestate Angeli avertere, vel tollere cogitationem, quam a Deo recepit, quod statim apparet absurdum. Probatur sequela, quia vel Angelus avertit unam cogitationem transeundo ad aliam, et hoc facere non poterit, quia non potest se applicare libere ad aliam cogitationem, ut deductum est: vel avertit cogitationem, quasi privative, suspendendo illam, et hoc consequenter loquendo, videtur impossibile: tum quia si intellectus Angeli natura sua non subest voluntati, quoad eliciendam cogitationem, non est cur subsit, quoad suspendendam illam. Tum etiam quia illa suspensio sine positiva voluntate fieri non potest, neque ista voluntas sine nova cogitatione haberi potest, hæc autem cogitatio non erit in potestate Angeli. Video responderi posse, cogitationem Angeli eminenti, ac simplici modo esse reflexam, nam dum cogitat, eodem actu scit se cogitare, et hoc satis esse, ut possit habere voluntatem non cogitandi. Sed tunc instat difficultas supra tacta: nam quomodo per voluntatem suspendet Angelus illam eandem cogitationem intellectus, in qua eadem volitio fundatur? Item non satis est quod cognoscat se cogitare, ut velit cogitationem suspendere, sed opus est ut cogitet bonum, vel utile, aut conveniens esse cogitationem suspendere: quod non cogitatur sine novo actu: ad hanc autem cogitationem non poterit Angelus se sua voluntate applicare, nam ad hanc volitionem alia cogitatione indigeret, et sic in infinitum procederetur.

20. *Incertum est, an custos Angelus videat in verbo omnia ad munus suum spectantia.* — Tertio in dæmonum cogitationibus peculiarem absurditatem habere videtur, dicere, omnes esse illis immissas a Deo, et non ex prava sua voluntate, sed ex necessitate a Deo inditas illas habere. Nam dæmonum cogitationes pessimæ sunt, et illorum pravæ intentioni, ac voluntati proportionatæ, ergo nullo modo credendum est, ex divina præmotione, et necessaria appli-